

SPIS TREŚCI

Wstęp	11
-------------	----

CZĘŚĆ I

ROLA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO I PRZEDSIĘBIORSTW TURYSTYCZNYCH W ROZWOJU TURYSTYKI W REGIONIE

Aleksander Panasiuk: Instrumenty polityki turystycznej w regionie	15
Stefan Bosiacki: Refleksje nad regionalnymi badaniami rynku usług turystycznych.....	24
Ewa Dziedzic: Zmiany w sprawozdawczości statystycznej a potrzeby informacyjne regionów	34
Wiesław Alejziak: Współczesne koncepcje i wybrane modele polityki turystycznej	43
Andrzej Rapacz, Piotr Gryszel, Daria E. Jaremen: Aktywność gmin jako podstawowy czynnik realizacji koncepcji turystyki zrównoważonej	54
Adam Edward Szczepanowski: Współpraca samorządów oraz innych podmiotów w tworzeniu i wdrażaniu produktów turystycznych w wybranych regionach Polski	63
Anna Przybylska: Aktywizacja rozwoju turystyki w gminach dolnego odcinka doliny Obry	72
Joanna Śniadek, Alina Zajadacz: Współpraca przedsiębiorstw turystycznych z samorządem terytorialnym jako czynnik rozwoju turystyki w regionie leszczyńskim	79
Dawid Milewski: Kooperacja w branży turystycznej na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	88
Bożena Węcka: Dysproporcje w zagospodarowaniu turystycznym polskiej i czeskiej części euroregionu Pradziad	95
Tomasz Studzieniecki: Rozwój turystyki w regionie w aspekcie współpracy międzynarodowej samorządu terytorialnego	105
Tomasz Studzieniecki, Teresa Suchodolska: Rola projektów finansowanych z inicjatywy wspólnotowej INTERREG w rozwoju turystyki w województwie pomorskim	112
Danuta Sławska: Ruch turystyczny a rozwój bazy noclegowej i towarzyszącej na Kubie	121

Tomasz Taraszkiewicz: Partnerstwo publiczno-prywatne w obsłudze ruchu turystycznego w Hongkongu	129
--	-----

CZĘŚĆ II

PROBLEMY FUNKCJONOWANIA PRZEDSIĘBIORSTW TURYSTYCZNYCH NA RYNKU

Jadwiga Berbeka: Zachowania konsumentów indywidualnych jako podstawa strategii działania przedsiębiorstw turystycznych	141
Aleksandra Grobelna: Rola i znaczenie klienta w kształtowaniu jakości usług hotelarskich	148
Adam R. Szromek: Potencjał kadry kierowniczej polskich zakładów lecznictwa uzdrowiskowego	158
Anna Tokarz: Kwalifikacje zasobów ludzkich a wynagrodzenia w przedsiębiorstwach turystycznych w Polsce w świetle badań internetowych	168
Marlena Formella: Wielkość i struktura rynku biur podróży działających w Trójmieście	174
Małgorzata Januszewska: Uzdrowiska w obliczu procesów globalizacyjnych w turystyce	187
Mirosław Januszewski: Czynniki determinujące decyzje inwestycyjne w turystyce – ujęcie modelowe	195
Renata Przeorek-Smyka: Źródła finansowania aktywności turystycznej na obszarach wiejskich	203
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska: Turystyka jako pozarolnicza forma przedsiębiorczości na wsi w świetle badań empirycznych	212

CZĘŚĆ III

WYKORZYSTANIE MARKETINGU W DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW TURYSTYCZNYCH I KSZTAŁTOWANIU KONKURENCYJNOŚCI OBSZARU RECEPCJI

Maja Jedlińska: Współpraca w zakresie tworzenia sieciowych produktów turystycznych w regionie	227
Katarzyna Majchrzak: Promocja produktu turystycznego „Szlak kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka” na tle tendencji w turystyce europejskiej	234
Leszek Jerzak, Paweł Czechowski: Rozwój turystyki przyrodniczej na przykładzie bocianiey wioski Kłopot	241
Agata Niemczyk, Renata Seweryn: Promocja szeptana jako realne i potencjalne źródło informacji o obszarze recepcji turystycznej (na przykładzie Krakowa)	246

Piotr Zawadzki: Znaczenie turystyki industrialnej dla rozwoju oferty turystycznej na przykładzie gminy Polkowice	253
Grzegorz K. Janicki: Centra rekreacyjno-sportowe w dolinie rzeki Utraty – zaangażowanie samorządów lokalnych	261
Maciej Dębski: Marka regionu turystycznego jako źródło przewagi konkurencyjnej destynacji turystycznych	269
Michał Żemła: Nowe zastosowania marki jako narzędzia w marketingu produktu obszarów recepcji turystycznej	280
Sylwia Kuczamer-Kłopotowska, Mariola Łuczak: Kreowanie wizerunku obszaru turystycznego na przykładzie Gdańska	287
Elżbieta Nawrocka: Cykl życia wizerunku obszaru recepcji turystycznej jako narzędzie budowania jego konkurencyjności	294
Marcin Molenda: <i>Employer branding</i> jako nowe narzędzie budowania wizerunku przedsiębiorstw	304
Izabela Michalska-Dudek: Istota oraz możliwości zastosowania aromarketingu na rynku turystycznym	311

Summaries

PART 1

ROLE OF LOCAL GOVERNMENT AND TOURIST ENTERPRISES IN THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN A REGION

Aleksander Panasiuk: Instruments of tourist policy in region	23
Stefan Bosiacki: Reflections on regional research of tourist services market .	33
Ewa Dziedzic: Changes in public statistics and information needs of regions	42
Wiesław Alejziak: Contemporary concepts and selected models of tourist policy	52
Andrzej Rapacz, Piotr Gryszel, Daria E. Jaremen: Activities of communes as the basic factor for the implementation of sustainable tourism concept	62
Adam Edward Szczepanowski: Self-governments and another entities' cooperation in creation and implementation of tourist products in selected regions of Poland	71
Anna Przybylska: The stimulation of tourism development in communities in the lower Obra valley region	78
Joanna Śniadek, Alina Zajadacz: Cooperation between local tourist sector and local government as a factor conducive to the development of tourism in the Leszno region	87
Dawid Milewski: Cooperation in tourist industry on the example of West Pomerania	94

Bożena Węcka: Disproportions in tourism development of Polish and Czech part of Pradziad Euroregion	103
Tomasz Studzieniecki: The development of tourism in the region in the aspect of international cooperation of territorial self-government	111
Tomasz Studzieniecki, Teresa Suchodolska: The role of projects financed from European Community initiative INTERREG III in the development of tourism in Pomorskie voivodeship	120
Danuta Sławska: Tourist traffic vs. the development of accommodation and supporting facilities in Cuba	128
Tomasz Taraszkiewicz: Public-private partnership in tourist traffic service in Hong Kong	136

PART 2

PROBLEMS OF TOURIST ENTERPRISES FUNCTIONING ON THE MARKET

Jadwiga Berbeka: Consumer behaviour as a basis of tourist enterprises strategies	147
Aleksandra Grobelna: Role and significance of a customer in creating the quality of hotel services	157
Adam R. Szromek: Capacity of managers of Polish health resorts	167
Anna Tokarz: Human resources qualifications and their remuneration in tourism enterprises in Poland in a view of internet research	173
Marlena Formella: Size and structure of travel agency market operating in tri city	185
Małgorzata Januszewska: Health resorts in view of globalization processes in tourism	194
Mirosław Januszewski: Factors determining investment decisions in tourism – model presentation	202
Renata Przeorek-Smyka: Chosen sources of financing of tourist activity in rural areas	211
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska: Tourism as a non-agricultural rural entrepreneurship in the light of empirical study	223

PART 3

USE OF MARKETING IN THE TOURIST ACTIVITY OF ENTERPRISES AND IN THE CREATION OF COMPETITIVENESS OF RECEPTION AREA

Maja Jedlińska: Cooperation in establishing tourism network products in a region	233
---	-----

Katarzyna Majchrzak: Promotion of tourist product: “Wooden churches route around Zielonka forest” compared with tendencies in european tourism	240
Leszek Jerzak, Pawel Czechowski: Development of the eco-touristic – case from storks’ village in Kłopot	245
Agata Niemczyk, Renata Seweryn: Word-of-mouth promotion as a real and potential source of information about the tourist reception area (on the example of Cracow)	252
Piotr Zawadzki: The significance of industrial tourism for the development of tourist offer based on the example of Polkowice commune	260
Grzegorz K. Janicki: Recreation and sport centers over the Utrata river. The role of local authorities	268
Maciej Dębski: Strong brand of tourist region as a source of competitive advantage of tourist destination	279
Michał Żemła: New application of branding as a destinations’ marketing tool	286
Sylwia Kuczamer-Kłopotowska, Mariola Łuczak: Creating the image of city brand on the example of Gdansk	293
Elżbieta Nawrocka: The image life cycle of tourism reception area as a tool for constructing its competitiveness	303
Marcin Molenda: Employer branding as a new tool for creating of market enterprises image	310
Izabela Michalska-Dudek: Importance and possibilities of scent marketing application on travel market	320

Jadwiga Berbeka
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

ZACHOWANIA KONSUMENTÓW INDYWIDUALNYCH JAKO PODSTAWA STRATEGII DZIAŁANIA PRZEDSIĘBIORSTW TURYSTYCZNYCH

1. Wstęp

Podstawową przesłanką działania przedsiębiorstw turystycznych na rynku są informacje dotyczące mikro- i makrootoczenia. Szczególnie istotna jest wiedza na temat zachowań i oczekiwań klientów. Problematyka zachowań konsumentów jest bardzo obszerna, stąd też w opracowaniu uwaga zostanie poświęcona tylko wybranym aspektom tych zachowań.

Celem badawczym artykułu jest identyfikacja aktualnych zachowań konsumentów oraz wskazanie działań przedsiębiorstw adekwatnych do powyższych trendów. Analiza jest prowadzona dualnie. Omawia się zachowania zarówno polskich, jak i zagranicznych konsumentów, choć w tym drugim wypadku uwzględnia się tylko turystów pochodzących z krajów Europy Zachodniej. Analiza ta prowadzi do przedstawienia konsekwencji nowych zachowań turystów dla polskich przedsiębiorstw turystycznych¹. Ma ona charakter deskryptywny. Opiera się przede wszystkim na studiach literaturowych. Ponadto wykorzystuje dane o charakterze wtórnym publikowane przez GUS.

---

¹ Przedsiębiorstwo turystyczne jest rozumiane szeroko zgodnie z ujęciem A. Rapacza, por. A. Rapacz, *Przedsiębiorstwo turystyczne. Podstawy i zasady działania*, PWN, Warszawa 1994, s. 19.

2. Zachowania polskich klientów na rynku turystyki wyjazdowej i ich implikacje dla przedsiębiorstw turystycznych

Turystyka odgrywa coraz większą rolę w życiu Polaków, zwłaszcza tych dobrze sytuowanych. Związane to jest z wieloma czynnikami, wśród których wymienić należy poprawę warunków materialnych, większą ilość czasu wolnego, pojawienie się tanich przewoźników lotniczych, rozwój technologii informatycznych, przenoszenie wzorców konsumpcji w skali międzynarodowej.

Można stwierdzić, że w Polsce po transformacji ustrojowej nastąpiła wyraźna polaryzacja sytuacji finansowej gospodarstw domowych. Popyt turystyczny, w szczególności w zakresie wyjazdowej turystyki międzynarodowej, tworzą konsumenci znajdujący się wśród najwyższego decyla czy kwintala, jeśli chodzi o rozkład dochodów. Jest to zgodne z zasadą 20/80 dowodzącą, że 20% konsumentów generuje 80% zysków przedsiębiorstw. Potwierdza to również prawo Engla głoszące, że w miarę wzrostu dochodów rośnie udział wydatków na dobra luksusowe, do których w Polsce zalicza się wyjazdy turystyczne.

Dane statystyczne wykazują, że w latach 2000-2004 liczba wyjazdów zagranicznych Polaków spadła (o 34%, do poziomu 37,2 mln liczb przekroczeń granic w 2004 r.), aby następnie rosnąć. Liczba wyjazdów lotniczych wzrastała w całym okresie, wykazując dużą dynamikę, od 1,3 mln pasażerów w 2002 r. do 5,4 mln w roku 2007, uwzględniając tylko odloty z polskich lotnisk². Wydaje się to potwierdzać wskazane prawidłowości, podobnie jak struktura wydatków polskich gospodarstw domowych.

Można zatem założyć, iż segmentem, który powinien cieszyć się największym zainteresowaniem sektora turystycznego, są konsumenci, których dochody realne są – w skali kraju – wysokie i w dodatku cechuje je dynamika wzrostu. Ta grupa klientów należy do wyższych klas społecznych³, a przez typ i destynację wyjazdów turystycznych stara się ona kreować swój wizerunek. Ich konsumpcję można w niektórych przypadkach określić mianem ostentacyjnej, jak to ujęto w literaturze: „jednostka podziwia samą siebie, przeglądając się w lustrze swej konsumpcji”⁴.

Propozycje wyjazdów skierowane do tej grupy przez biura podróży muszą być zindywidualizowane, oryginalne, w pełni kompleksowe, ważna jest zarówno prestiżowa destynacja, jak i odpowiednio wysoka jakość pozostałych elementów podaży turystycznej.

Kolejną pojawiającą się tendencją jest poszukiwanie mocnych wrażeń. Współczesny (szczególnie dobrze sytuowany) człowiek często jest znudzony, ponieważ łatwość osiągnięcia celów powoduje ich spowszednienie, z czego wynika

---

² Por. *Turystyka w 2007 r.*, s. 26, www.stat.gov.pl, październik 2008.

³ Szerzej na temat klas społecznych por. J. Berbeka, *Stratyfikacja społeczna Polaków i jej wpływ na zachowania konsumpcyjne*, „Gospodarka Narodowa” 1998 nr 10.

⁴ Por. A. Aldridge, *Konsumpcja. Key concepts*, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2006, s. 19-23.

szukanie nowych przeżyć i doznań. Związane jest to również z potrzebą samosprawdzenia. Jedną z możliwych opcji jest turystyka kwalifikowana w jej ekstremalnej postaci. W literaturze anglosaskiej występuje kategoria pn. turystyka przygodowa (*adventure tourism*), która jeszcze precyzyjniej określa tę kategorię produktów. Wskazuje się, że turystyka przygodowa zawiera continuum ofert: od łagodnych (*soft*) do mocnych (*hard*). Wśród produktów zaliczanych do pierwszej grupy wymienia się: wycieczki po buszu, zorganizowany *trekking*, *snorkeling*, wakacje żeglarskie czy rowerowe, a do pakietów z grupy *hard*: turystykę jaskiniową, turystykę obejmującą nurkowanie ze sprzętem powietrznym, chodzenie po górach wysokich, wspinanie, *sky diving* (loty swobodne), loty na lotniach, *heli-skiing* (zjazdy narciarskie w nieprzygotowanym terenie, po wywiezieniu na szczyt przez helikopter)⁵. Jest to z pewnością perspektywiczna nisza rynkowa, choć można uznać, że w Polsce wciąż jest ona jeszcze wąska i płytka.

Należy podkreślić, że touroperatorzy działający na tym rynku muszą postępować rozważnie i być właściwie przygotowani do organizowania turystyki przygodowej. Pierwszy aspekt ma charakter środowiskowy – istotne jest, by przez stwarzanie nadmiernej antropopresji w dzikich rejonach nie pozbawiać ich naturalności, bo w długim okresie zniszczy to walory przyrodnicze, które są ważnym składnikiem produktu rzeczywistego w tym rodzaju turystyki. Należy również uwzględniać potrzeby klienta. Konsumenci korzystający z ofert łagodnych głównie przełamują własne opory psychiczne, ryzyko jest niewielkie, raczej wyobrażane sobie przez nich samych, po części nawet kreowane (co też jest istotnym aspektem konsumenckiej percepcji oferowanego produktu) przez samego reprezentującego firmę przewodnika. W przypadku ofert z zakresu *hard* ryzyko, na jakie narażony jest klient, jest realne i znacznie większe. Wobec tego touroperatorzy muszą być przygotowani na zarządzanie ryzykiem między innymi przez: seminaria, specjalne kursy i szkolenia liderów grup, zasięganie porad prawnych, politykę ubezpieczeniową, modelowanie ryzyka, tworzenie planów ewakuacji z miejsc wykorzystywanych do organizacji imprez podwyższonego ryzyka, ćwiczeń z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

Touroperatorzy muszą także mieć świadomość uwarunkowań prawnych swej działalności, takich jak ubezpieczenie od odpowiedzialności, problematyka rekompensat, stosowanie oświadczeń o ponoszeniu konsekwencji podejmowanego ryzyka przez klientów.

Jest to również wyzwanie dla regionalnych lub krajowych instytucji mających wpływ na wizerunek podażowej strony rynku turystycznego. Powinny one udzielać akredytacji firmom gwarantującym odpowiedni poziom bezpieczeństwa oraz formułować dla nich specjalne wytyczne. Mogą wymagać od touroperatorów spełniania określonych warunków, takich jak: relacja liczby klientów do prze-

---

⁵ Por. G. Shephard, S. Evans, *Adventure tourism*, [w:] *Niche tourism*, red. M. Novelli, Elsevier, Oxford 2005, s. 204.

wodnika, wymagania sprzętowe, kwalifikacje i doświadczenie prowadzących grupy oraz ich trening⁶.

3. Zachowania zagranicznych konsumentów

Wykazywana przez współczesnych konsumentów troska o jakość życia, w tym między innymi o zdrowie, konsekwencje procesów demograficznych i przewaga niskich cen w Polsce, powodują, że jednym z motywów turystyki przyjazdowej do naszego kraju jest turystyka zdrowotna. Może to być korzystne dla prywatnych placówek służby zdrowia, a przez system redystrybucji – także dla regionu. Sytuacja taka ma miejsce szczególnie w zachodnich rejonach przygranicznych oraz w okolicy portów lotniczych obsługiwanych przez tanich przewoźników.

Można się również spodziewać rosnącego zagranicznego popytu turystycznego w zakresie turystyki religijnej, polonijnej, weekendowej oraz wiejskiej. Wszystkie podmioty reprezentujące podaż turystyczną w okolicach potencjalnych destynacji powinny się starać wykorzystać tę szansę.

Ważnym aspektem zachowań konsumentów i ostateczną weryfikacją skuteczności działań przedsiębiorstw turystycznych jest proces podejmowania decyzji przez klientów. Badania przeprowadzone przez K. Grablera i A.H. Zins wśród europejskich respondentów pozwoliły wyodrębnić sześć stylów decyzyjnych⁷:

1. Wyraźnie ukierunkowani konsumenci (15% badanej zbiorowości). Jest to segment turystów doskonale wiedzących, czego poszukują. Są zdecydowani co do kraju docelowego, jest to silnie uwarunkowane walorami naturalnymi, które są dla nich szczególnie ważnym elementem produktu turystycznego. Ich oczekiwania obejmują także szczegółowo określony typ zakwaterowania (łącznie z lokalizacją i kategorią). Poszukują ofert *all inclusive*, ale nie *last minute*. Przywiązują wagę do ceny, ale nie poszukują najtańszych ofert, są skłonni dopłacić, by znaleźć coś w pełni im odpowiadającego.

Wydaje się, że rekomendowana strategia obsługi tego segmentu powinna polegać na pozwoleniu klientowi wyspecyfikować tak dużo atrybutów wyjazdu jak to możliwe, porządkując je sekwencyjnie: od destynacji, poprzez zakwaterowanie i cenę, po pozostałe szczegóły.

2. Zorientowani na zakwaterowanie (8% badanej zbiorowości). Jak wskazuje ta nazwa, zakwaterowanie jest kluczową przesłanką decyzji podejmowanych przez klientów. Uwzględniają jego typ, lokalizację, a czasami nawet drobne szczegóły. Jeśli chodzi o miejsce docelowe, to ważny jest zazwyczaj jedynie region, a nie konkretna miejscowość. Są skłonni poświęcić destynację za preferowane za-

---

⁶ Szerzej na ten temat: P. Williams, G. Soutar, *Close to the "edge" – critical issues for adventure tourists operators*, "Asia Pacific Journal of Tourism Research" 2005 no 3.

⁷ Por. K. Grabler, A.H. Zins, *Vacation trip decision as basis for an automated recommendation system: lessons from observational studies*, "Information & Communication Technologies in Tourism" 2002 no 1.

kwaterowanie. W porównaniu z pozostałymi segmentami cena nie jest taka ważna i pojawia się na dalszym etapie procesu decyzyjnego.

Sugerowana strategia obsługi konsumentów z tego segmentu powinna polegać na identyfikacji ich preferowanego regionu geograficznego, następnie uzyskaniu informacji o szczegółach zakwaterowania. W końcowej fazie, po przedstawieniu adekwatnych ofert noclegowych, można wyspecyfikować cechy rekomendowanych destynacji w celu ich porównania.

3. Konsumenci zorientowani na rekomendację (10%). Ich typową cechą jest brak jednoznacznych preferencji wobec oferty turystycznej. Wyróżniają się od innych grup większą wagą przywiązywaną do typu podróży. Korzystają z ofert *last minute*. Są bardzo podatni na rekomendację zarówno znajomych, jak i pracowników biura. Domagają się informacji geograficznych na temat destynacji. W wielu wypadkach punktem wyjścia ich rozważań jest destynacja lub są nimi daty podróży, ale nawet te założenia mogą ulec zmianie w trakcie procesu decyzyjnego. Ponadto konsumenci z tego segmentu pozostawiają wiele kwestii do rozwiązania na miejscu. Często najbardziej preferowanym środkiem transportu jest samochód (co generalnie zwiększa ich elastyczność), a towarzystwem – rodzina.

Biorąc pod uwagę przedstawione przesłanki, podczas obsługi tego typu klientów warto przedstawić im możliwie bogatą ofertę wizualną w postaci zdjęć w katalogach, które mają szansę stać się podstawowym kryterium wyboru.

4. Konsumenci zorientowani geograficznie (18%). Ta grupa nabywców usług turystycznych ma określony kraj docelowy, a w niewielkim stopniu określone są inne elementy podaży turystycznej. Ponadto, jeżeli już mają wybrany kraj, to są elastyczni w kwestii miejscowości. Domagają się większej ilości informacji geograficznych. Ich skłonność do wyboru ofert *last minute* nie jest tak silna jak w poprzedniej grupie, ich główne kryterium nie stanowi cena, ale raczej wygoda, stąd zainteresowanie ofertami pakietowymi. Typ zakwaterowania jest rozważany w końcowej fazie procesu decyzyjnego.

Strategia obsługi tego segmentu rynku powinna się sprowadzać do uzyskania wskazania przez nich rejonu geograficznego. Prezentuje im się wtedy różne destynacje zlokalizowane w jego obrębie. Dopiero uzgodniwszy miejscowość, warto przedstawiać ofertę zakwaterowania.

5. Konsumenci zorientowani na cenę (18%). Klienci ci nie mają ściśle sprecyzowanych kryteriów wyboru, mają zazwyczaj określony typ podróży i limit cenowy. Głównym przedmiotem ich zainteresowania są pakiety i oferty *last minute*. Ponieważ destynacja nie jest tak ważna, dopiero przy podejmowaniu decyzji oczekują obszernych informacji na jej temat (klimat, warunki naturalne, rozrywki itd.). Dla tej grupy turystów ważne też są walory naturalne.

Z punktu widzenia biura turystycznego podczas proponowania oferty dla tego segmentu należy zapytać o to, jaką kwotę klient może wydać, oraz o poszukiwane walory naturalne. Po zidentyfikowaniu tych danych należy przedstawić oferty, poczynając od najtańszych.

6. Podróżujący indywidualnie (32%). Na początku specyfikują destynację, która z kolei jest dla nich determinowana walorami naturalnymi. Poza tymi przesłankami już we wstępnych fazach procesu decyzyjnego jest uwzględniana cena. Jednakże nie jest ona traktowana jako bariera wykluczająca poszczególne propozycje, ale raczej kryterium wyboru. Ta grupa nie jest silnie ukierunkowana na oferty specjalne. Jak wszyscy konsumenci przywiązujący silną wagę do destynacji, tak i oni oczekują oni pełnej informacji o warunkach geograficznych i szczegółów dotyczących konkretnej miejscowości. Służą im one jako kryteria wyboru poszczególnych ofert.

Ich proces nabywczy ma postać zbliżoną do klasycznego modelu decyzyjnego: w pierwszej kolejności destynacja, potem typ zakwaterowania i cena, a w następnej szczegóły dotyczące zakwaterowania⁸.

Strategia obsługi tego segmentu powinna polegać na uzyskaniu od konsumentów informacji o poszukiwanych korzyściach i rozrywkach, ustaleniu typu podróży i dopiero na tej podstawie powinny być szczegółowo prezentowane odpowiednie oferty.

4. Wnioski

Zachowania konsumentów na rynku turystycznym są bardzo zróżnicowane, podobnie jak zróżnicowane są osobowości ludzkie i motywacje, które nimi kierują. Wydaje się zatem, że indywidualizacja produktu powinna zapewniać skuteczność strategii przedsiębiorstw turystycznych. Biorąc pod uwagę zewnętrzną warunkowaną niestabilność popytu turystycznego, silną konkurencję w sektorze, niezwykle ważne wydaje się budowanie trwałych relacji z klientami. Dla konsumenta będzie to istotne ograniczenie asymetrii informacji oraz podstawa kształtowania zaufania, co przy jego rosnących wymaganiach wobec produktu turystycznego jest szczególnie ważne.

Literatura

- Aldridge A., *Konsumpcja. Key concepts*, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2006.
- Berbeka J., *Stratyfikacja społeczna Polaków i jej wpływ na zachowania konsumpcyjne*, „Gospodarka Narodowa” 1998 nr 10.
- Grabler K., Zins A.H., *Vacation trip decision as basis for an automated recommendation system: lessons from observational studies*, “Information & Communication Technologies in Tourism” 2002 no 1.
- Niche tourism*, red. M. Novelli, Elsevier, Oxford 2005.
- Rapacz A., *Przedsiębiorstwo turystyczne. Podstawy i zasady działania*, PWN, Warszawa 1994.

---

⁸ Por. J. Swardbrooke, S. Horner, *Consumer behaviour in tourism*, Elsevier, Amsterdam 2007, s. 73-75.

- Shephard G., Evans S., *Adventure tourism*, [w:] *Niche tourism*, red. M. Novelli, Elsevier, Oxford 2005.
- Swardbrooke J., Horner S., *Consumer behaviour in tourism*, Elsevier, Amsterdam 2007.
- Turystyka w 2007 r.*, www.stat.gov.pl, październik 2008.
- Williams P., Soutar G., *Close to the "edge" – critical issues for adventure tourists operators*, "Asia Pacific Journal of Tourism Research" 2005 no 3.

CONSUMER BEHAVIOUR AS A BASIS OF TOURIST ENTERPRISES STRATEGIES

Summary

The paper draws a conclusion that the most active segment in the creation of tourist demand in Poland is the group of rich consumers. One of the tendencies in their behaviour is looking for thrills. The reaction of the market may be the offer of adventure tourism, however, travel agencies have to be properly prepared for that.

As far as the tourists coming to Poland are concerned, we could expect to boost such kinds of tourism as: health, religious, weekend and rural. The paper presents six decision styles, which are identified on the basis of research of European consumers' behaviour.